

Pařeziny jako starobylé lesy v kulturní krajině.
Coppice forest as ancient woodland in the cultural landscape.

Antonín Buček, Ústav lesnické botaniky, dendrologie a geobiocenologie, Mendelova zemědělská a lesnická universita, Zemědělská 3, 613 00 Brno, bucek@mendelu.cz

Klíčová slova: starobylé lesy, pařeziny, geobiocenologická typologie
Key words: ancient forest, coppice woodland, geobiocoenological typology

Většina lesních porostů nížin, teplých pahorkatin a vrchovin byla v minulosti obhospodařována výmladkovým způsobem, zaměřeným na produkci palivového dřeva. Bylo to hospodářsky výhodné v době, kdy dřevo bylo hlavním zdrojem energie. V oblasti pravěké ekumeny byly takto lesy ovlivňovány již od neolitu, v ostatních oblastech po celý středověk. Pravidelná změna stinných fází na plně osluněné s periodou pouze 10 až 40 let vyhovovala řadě termofilních a heliofilních druhů rostlin a živočichů. Z hlediska druhové rozmanitosti jsou v mnohých pařezinách podmínky příznivější, než v přírodě bližším lese vysokokmenném. Tyto druhově bohaté pařeziny lze označit jako člověkem podmíněné přirozené společenstvo (*man-made natural ecosystem* sensu van den Maarel) s dlouhodobým specifickým vývojem. Patří k nim především teplomilné doubravy a dubohabřiny 1. a 2. vegetačního stupně. Na prostředí lesů výmladkového původu je vázána zhruba třetina lesních a lesostepních druhů vzácných a ohrožených druhů vyšších rostlin. Proto bylo pro zachování genofondu lesních biocenter, tvořených dubovými a dubohabrovými pařezinami s xerotermofyty navrhováno obhospodařovat je i nadále výmladkovým způsobem (BUČEK, LACINA 1992).

Biogeografickým a geobiocenologickým rámcům vzniku, vývoje, stavu a významu lesů výmladkového původu na území ČR nebyla dosud věnována téměř žádná pozornost. Výjimkou je stať prof. A. Zlatníka z druhé poloviny 50.let 20.století (ZLATNÍK 1957), která se obecně zabývá vznikem pařezin, jejich tvorbou, působením člověka na složky geobiocenózy pařezin a následky tohoto působení na porostním ovzduší, na půdě, na nedřevinném podrostu, na dřevinném podrostu a následky na stromové složce. V této stati je též srovnáno uplatnění dřevin v přírodních geobiocenózách a v samovolně vzniklé pařezině a jsou zde prezentovány skupiny lesních typů, sdružené podle složení synusí dřevin v pařezinách. Celá stať je ovšem zaměřena na přeměny a převody výmladkových lesů, není zde ani zmínka o jejich významu pro biodiverzitu. .

Dlouhodobě je koncepce výzkumu, ochrany a péče o biodiverzitu lesů výmladkového původu rozpracována ve Velké Británii (RUSH 2008). Dlouhodobě se vyvíjející pařeziny jsou označovány jako *ancient forest (woodland)*, tedy „starobylé lesy (háje)“ s velkým významem pro biodiverzitu současné krajiny a také s velkým významem kulturně-historickým.

Jako starobylé lesy doporučuji označovat lesy výmladkového původu s dlouhodobým kontinuálním vývojem a zachovanými typickými atributy pařezin, mezi které patří např. staré výmladkové pařezy s pařezovými výmladky, dendrotelmy, dutiny ve starých pařezových výmladcích, hlavaté stromy, charakteristické druhy rostlin a živočichů. Starobylé lesy s dlouhodobým kontinuálním vývojem jsou významným prvkem archetypu krajiny pravěkých zemědělců (GOJDA 2000). Význam zbytků starobylých lesů, tvořených prastarými pařezinami je v oblasti pravěké ekumeny a subekumeny (tedy v 1.- 3. /4./ vegetačním stupni) srovnatelný s významem zbytků přirozených lesů (pralesů) ve vyšších vegetačních stupních.

Rozpracování koncepce starobylých lesů a definování jejich atributů na území České republiky je velkou výzvou pro dlouhodobý základní i aplikovaný výzkum. Pro zajištění další existence starobylých lesů jako významného fenoménu kulturní krajiny je třeba v první etapě definovat jejich základní biogeografické a geobiocenologické rámce, navrhnout metodický

postup hodnocení ekologicky významných segmentů krajiny s lesy výmladkového původu a zahájit soustavný komplexní průzkum vybraných významných lokalit.

Citace:

BUČEK, A.: Pařeziny jako starobylé lesy v kulturní krajině. In: Biodiverzita a cílový management ohrožených a chráněných druhů organismů v nízkých a středních lesích v soustavě Natura 2000. Sborník abstraktů. MZLU v Brně a UP v Olomouci. Brno 2008. s. 3-4